

بریتی یه ، له نووسینهوهی میژوو به جوړیک که خزمهت به بهرژوهونديهکانی ئهم حیزبه بکا ، بهرژوهونديهکی حیزبی که له هر خولیکي قهیرانی سیاسیدا ، پیوستی زیاتری به تنسیق بوونی ئایدهلوژی زیاتر بووه ، تهوقیتی بلابوونهوهی کتیبهکانیش پهیوهندی راستهوخوی به قول بوونهوهی قهیرانی خیتابی سیاسیهوه ههبووه که له ئهنجای شپری ناوخوی دروست بیوو ، چونکه پروپاگاندهی شهر ، پیوستی به خیتابی هماسی و سهروهی ههبوو ، که که پارتی و یهکیتی ناچار دهکرد له رابردوی خوینانهوه ئهو زهخیرهیه دابین بکهن ، چونکه ههردوو لا به قهدهر گوللو دوشکه ، پیوستیان به ئهفسانهی ئایدهلوژی ههبوو ، پارتی بو زهخیرهی پروپاگاندهی شهر دژ به یهکیتی ئهویش دهستی بوژور شت دهبرد ، یهکی لهو توپه ئیعلامیهی پارتی زیرهکانه دهیگرته دیواره ئایدهلوژییهکانی یهکیتی ، بوونی کوتلهکاری بوو له نیو قیادهی یهکیتی ، یهکیتیش له بهرامبهر ئهو هیرشهی پارتی ، بیژرههکانی له تی فی و رادیو به پیکهنین و نوکته وهلامیان دهادهوه . بهلام ، زهمانه ئهم حیزبهی به رۆژیک گهیاوند ، به پیچهوانهی زمردهخهنهی بیژره قۆزهکانی ، دووای میژووویهکی دوور له ئینکار کردن ، له زمانی خوویهوه ئیعلانی راست و دروستی ئهم لیکنانهوهیه بکهن ، له سهر بوونی کوتلهی جیواوو دژ به یهک ، له زمانی خوینانهوه ئیعلانی کهم کردنهوهی دهسهلاتی سکرتهیر بکهن و ئیعلانی دانانی جیگری بو بکهن .

بهلام ، بو یهکیتی ناچاره سهرهرای میژووویهکی دریز له بهردوخستنهوه ئهم لیکنانهوهیه ، ئیمپرؤ وهکو پیاله ژههرهکهی خومهینی خواردیوه ، ئهمیش دان بهو حقیقهته تاله بنی ؟؟ زور کهس وای بو دهچی ، ئهم ئیعلان کردنه وهکو پهنجهریهک وایه که کوتلهکان بو کهم کردنهوهی فشار له سهر شانی خوینان ، به شهریکی له ریگهی ئهم پهنجهریهوه ههناسه ددهن ، به رای من ئهم تیگهپشتنه نیوهی وهلامهکهیه ، نیوهکهی تری من به جوړیک تری دهییمن ، رای گشتی خهلگی کوردستان له سهر ئهم حیزبه فشاری داناوه ، جیگه و ریگهی ئهم حیزبه ، پراکتیکی سیاسی ئهم حیزبه ، چهندين نیشانهی پرسپاری لهسهره ، فشاری رای گشتی خهلگی کوردستان ئهگهر به پهرش و بلاویش بهرپوه چووبی ، به زمان و خیتابیکی کۆنهکراوش تهعبیری له خوی کردبی ، هیچ لهوه کهم ناکاتهوه که ئهم فشاره ههیه یهکیکه له فاکتوره سهرهکیهکان ، چونکه کۆمهلهگی کوردستان له باری ناگایهوه گۆرانی گهورهی بهسهر هاتوو ، میکانیزمهکانی که ئیستا ئهو کۆمهلهگیه داوهری خوی پی دهکا ، نوتقهی زور شتی تازهی تیدایه که هیچ دیواریکي ئیعلامی و حیزبی ناتوانی کونترؤلی کا ، چاوهروانیهکان و مهترسیهکانی ئهو کۆمهلهگیه له خوی و له ئایندهیک که حیساباتی جدی بو دهکا ، زور خیراترو زیندووتره له ههیمهنهی سیاسی ههردوو حیزبی دهسهلاتدار ، کۆمهلهگی ئیستای کوردستان ، به پیچهوانهی دهیهی حهفتاو ههشتاکان و ، کۆمهلهگی موبایل و سهتهلایت و high speed internet که ئهو حیزبه ناچار دهکا ، بو خو جووت کردنهوه له گهډ پیوستی و چاوهروانیهکانی ئهو کۆمهلهگیه ، نارایشتی سیاسی تازه به خوی بدات ، ئهو حیزبه ناچاره ریفورمی سیاسی بکا ، تهنانهت ئهگهر ئهو ریفورمه روکهشیش بی .

&&&

من زور لام گرنگه ، نال و گوری سیاسی لهو بابتهانه ، چ دامینی یهکیتی و پارتی بگری ، چ دامینی حیزبیکي تری سیاسی کوردستان بگری به پیچهوانهی میژوو رابردوویان یهک دلۆپ خوینی تی نهژی ، لیاقهتی سیاسی له وبابهته کۆمهکی به سرپینهوهی توندو تیژی دهکا له کۆمهلهگه ، به تایبته که میژوو سیاسی یهکیتی و پارتی ، له مامهله له گهډ کیشه دروونی و حیزبهکانیان تا ئیستا نمونهیهکی نییه بهبی گوللو قوربانی کۆتایی پی نههاتی ، ئهم دیاردیهش تهنها تایبته نیه به کوردستان ، سی بهشی دنیا به لای کهمی ، له چهرخی بیستدا شهریکی ئهم سونهتن ، تا ئیستا میژوو حیزب و حکومهتهکان له رۆژ ههلاتی ناوهراست و له ئاسیا و له ئهفریقا یهک مۆدیله له سیاست کردن بو کۆمهلهگه هیناوه ، ئهم مۆدیله به زهبرو زهنگ ، به ههر ریگایهکی تر له دهستی هاتی ، حاکمی ئهبهدی ، دیکتاتورو حیزبی ئهبهدی ، بنهمالهی ئهبهدی ، سکرتهیری ئهبهدی به سهر کۆمهلهگه سهپاندوو .

ئیمپرؤ دنیا پی ناوهته قوناغیک که سیستهمی زال ، بهرژوهوندي هیزو کارتیلی نابووری زال ، دهتوانی ئامانجهکانی خوی ببیکي ، بی ئهوهی له ههموو حالتهکاندا ناچاربی کۆنتهراتی ئهم مۆدیلهش تازه کاتهوه ، بهلام ئهوه بهو مانایه نییه که میژوو تازه پر له مۆژدهیه ، بهلگو قوناغیکه له حالتهی وهرچهرخانی خیراو گهورهدهیه ، وهرچهرخانیکی زوری ماوه له یهک شیوهدا بتوانی موجهسهم بی ، بهم پییهش ئهم میژوو مهجالی ئهوهی تیا ماوه ، کۆمهلهگهش به نهوهی تازه ، بهبرو روخساری تازه ، فشار بخاته سهر ئهوتهقلیدو مۆدیله کۆنانه ، تهنانهت ئهو حیزبانیهش که بهرههم هینهری ئهم مۆدیلهن ، رهنکه ئهمهی ووتم بو کهیسی یهکیتی و پارتی کۆمهلهگی کوردستان وهکو یۆتوبیا بیته بهرچاو ، بهلام ههر یۆتوبیای لهم بابته بوو ، بنهمالهی ئیمپراتوری ژاپون (هیروھیتو) کرد به سیمبولیکي بی دهسهلات ، ههریۆتوبیای لهم بابته بوو که بهریتانیای گهوره ی ناچار کرد سیستهمی مهلهکی بکاته دیکوړیکي بی دهسهلاتی ژبانی سیاسی وولات .

کهیسی یهکیتی له زمانی بهرپرسهکهی خوویهوه تهعبیر له پیوستیهکانی ئهم یۆتوبیایه دهکا ، بهرپرسهکهی ئهم حیزبه دهلی :-

((به ههر حال لهو دوو کۆبوونهوهیهدا ، تهئکید لهوه کرایهوه ، که مام جهلال رهزمی یهکیتی نیشتمانیوه وهک سوبولیک بو یهکیتی جیگای فهخره)) ، بهلام من ئهگهر بمهوی دیالیکتیکیانه قسهی ئهم برپرسه تهواو بکهم ، ئهوا ناچارم بلیم :- مام جهلال له یهک حالتهدا دهتوانی

بېيىتە سومبول و دەتوانى سەرمايەى سياسى يەككىتى زياد بكا ، كاتى تەنياو تەنيا پەلەو پايەكى فەخرى ھەبى ، بە دەردى خۆى ووتبووى موچەيەكەم بۇ بېرنەو لە لەندەن دادەنىشم !

زۇر كەس لەم رۆوداوە لەوانەيە بېرى بۇ تەمەن و خانەنشینی بچى ، يان بېرى بۇ مەسەلەى دەسلەتتى سكرتېرو كەس كارى بچى ، بەلام من پېم وايە ئەم فاكتهرانە سەرەراى واقيع بوونيان ، ھۆى سەرەكى نين و زۇرلاوەكين لە چا و كېشەيەكى ترى سەرەكيدا ، من لەو بېروايەم كېشەى سەرەكى يەككىتى ومام جەلال تەواو سياسىيە ، مام جەلال بە ھەموو رابردووى خۆيەو ، بە ھەموو ئىمكانات و بەھرەكانى خۆيەو ، ناتوانى كۆمەكەكى زياتر بە يەككىتى بكا لەوہى كە ئىستا دەيكا ، پېويستىەكانى يەككىتى ج بە بارى نيگەتيف ج بە بارى پۆزەتيف ھەساسترو گەورەترە ، لە ئىمكانات و پراكتيكي سياسى ئەمپروى مام جەلال ، يەككىتى ناتوانى ئەم وەزەعە قبول بكا ، نەك لەبەر ئەوہى مام جەلال دەسلەتتى زۆرى بەخۆى داو ، بەلگو لە بەر ئەوہيە ئەو بەو دەسلەتتە زۆرەشەو ناتوانى بەروبومىكى سياسى بۇ پېويستىەكانى ئەم حيزبە كۆ كاتەو ، يەككىتى ناتوانى دريژە بەم وەزەعە بدا ، چونكە سكرتېر وەكو شەخسيەتى يەكەمى ئەو حيزبە ، بە ھوكمى ئەو ھەلە سياسىيانەى دەيكا ، بە ھوكمى ئەو ھەلوئىستە دژ بە يەكانەى لە ساتەوختيكي زۆر ناسكى ميژووويدا دەرى دەبېرى ، لە بارى سياسىيەو تەنيا وەكو شەخس بە سەر مام جەلال نەشكاوہتەو ، بەلگو زەربەى كارىگەرى لە ھەبەتتى سياسى ئەم حيزبە داو . حيزبىك كە بە لای كەمى لە بارى سياسى و جوگرافىيەو ، نيوہى كوردستانى لە دەستدایە ، حيزبىك كە بە لای كەمى نيوہى خەلگى كوردستان لە ژيئر ئيدارەى ئەودا رۆژو شەوى ميژووى تازە بەپرى دەكەن . يەككىتى شان بە شانى پارتى يەك بزوتنەو بەرپۆە دەبەن ، ھەردووكان بۇ سەرورەى و پاوانخوازى بە سەر ئەم بزوتنەوہيە ھەميشە لە گەل يەك لە شەر لە ناشتى لە ھاوپەيمانى دابوونە ، بەلام ئەمپرو يەككىتى كە لە خۆى و لە پەلەو پايەى سياسى خۆى ووردەبېتەو ، كە لەو ئال و گۆرانە ووردەبېتەو كە لە بەردەم خۆى و پارتى بەرپۆە ، سەپردەكا پېويستى بە سومبوليكة سەرمايەى سياسى بۇ كۆكاتەو نەك لى كەم كاتەو ، يەككىتى پېويستى بە ليدەريكة ، كە بتوانى لەو شەرە موحتمەلانەى بەرپۆە ، نموونەى ليدەريكى بە ھەبەت بى ، نەك بۇ وەشاندى گۆچان بۇ ئەندمانى حيزبەكە ، بەلگو ليدەريك بى كە ھەبەتەكەى ھاوچووت بى لە گەل خيتابى سياسى ئەم حيزبەو لە ئيقاعى ئەو ئال و گۆرانە بى كە وا بەرپۆە . بە پېچەوانەوہوش يەككىتى كە لە پارتى وورد دەبېتەو ، سەپر دەكا پارتى بە ھەمان ئامانجى يەككىتى ، سەرۆكەكەى تەوازونىكى سياسى گونجوتر نيشان دەدا ، كە خييراى كۆگردنەوہى سەرمايەى سياسى بۇ پارتى لە چا و يەككىتى لە ئيمپرودا ، وەكو جياوازى نيوان ماتۆر و پايסקيل وايە .

يەككىتى درەنگ دەستى بۇ ئەم ريفۆرمە بردوو ، زۆر ساتى ميژوويى ھەيە ، رابەرى سياسى ئەگەر خويىندەوہيەكى واقيعى بۇ زەمانە نەبى ، ئەوا بە ھەموو سەرورەى و رابردووى خۆيەو دەبېتە كۆسپ و رېگىرى لە بەردەم گەشەو ھيزى ئالو گۆر ، ياسر عەرەفات ، بە چاك و خراپى رابردووى خۆيەو ، نەك تەنيا رېگەر ، بەلگو ئەميش وەكو ديكتاتورىك و بەرپرسى تا مردن ، شان بە شانى شارۆن و مياتياريزمى ئيسرائيل و ميلتاريزمى ھەماس رېگرن ، لەبەردەم ئەوہى خەلگى ئيسرائيل و فەلەستين دەستيان بە سادەترين ستاندارى ژيان بگات .

مام جەلال لە بارى ميژوويەو ، رۆلە ميژوويەكەى تەواو بوو ، بەلام ئەوئوش وەكو ھەموو سياسەتمەدارەكانى شەستەكانى چەرخى رابردوو ئەوہى ناو دەبرا (جيھانى سى يەم) ، پەرورەدى ئەو تىگەيشتنە بيروكراتيانەيە كە دەسلەت و ماف ، پەلەو پايەى سياسى ، دەبەن ئەو ھەقە ئەبديانەى كە نەخۆى نەقدى دەكا نە كەسپش بۆى ھەيە قسەى لى بكا ، مام جەلال لەبەر تەمەن رۆلە ميژوويەكەى تەواو نەبوو ، ئەگەر 15 ساليش گەنجتر بووايە لەم ھەل و مەرچە بەم شپۆەيەى ئىستا كارى كرادايە ، تووشى ھەمان كېشە دەبوو لە گەل يەككىتى ، ئەو ھەنگاوەى يەككىتى كردى ئەگەر تاسەر جدى بى يا لە نيوہيدا خاوى كاتەو ، لەوہ كەم ناكاتەو ، كە ئيمە لە ئايندەيكي نزيك بەرەو رووى خانەنشين بوونى مام جەلال دەبېنەو ، سەققى زەمەنى ئەم ئايندەيە ، بە دريژ كوردنەوہى يا كورت كوردنەوہى پەيوەندى راستەوخۆى دەبېت ، بە چارەنووسى مەوقيعى يەككىتى نيشتمانى كوردستان لە و بارودۆخانەى كە لە دواى ھەلئېزاردن لە كوردستان و لە عىراق دروست دەبى.

پرسىار لەوہى كە ئايا يەككىتى نيشتمانى بە شوين ئەو نىە لە رېگەى ئەم ھەنگاوەو ، ديموكرات بوونى خۆى ئيسپات بكاو بللى يەككىتى نيشتمانى بەلای كەمى بە پېچەوانەى پارتى ، ژيانى حيزبى بە شپۆەيەكى ديموكراسى بەرپى دەكا ، يەككىتى وەكو حيزبىكى سياسى ھەقى خۆيەتى لە رېگەى ئەم ريفۆرمەو پېروپاگەندەى لەو بابەتە بكا ، بەلام خەلك و خويىنەرانيش ھەقى خۆيانە ، لە رېگەى ھەلئەنگاندەوہ بېروا بکەن يان نا ، چونكە ھەر كەسپك چا و پېكەوتنى بەر پرسەكەى يەككىتى بخويىتەو ، يەكسەر بۇنى ئەو دەكا كە ئەم حيزبە ، بە رېنمايندەى حيزبى بى ، يان بە ھەلوئىستى خۆرسك و خۆ بەخۆيى ئەندام و لايەنگرانى لە پەلەو پايەى جياوازا ، لە ھەولئە ئەودان كە ئەم ريفۆرمە سوودى لەو بابەتەى ھەبى ، بەلام ئايا لە زمانى بەر پرسەكەى خۆيەو تەوانيوہتى ئەم جۆرە لە تىگەيشتن بە ھيز بكا يان نا ؟ بە راي من ئەم بەر پرسە نەيتوانيوہ ئەمە بكا ، لە بەر دوو ھۆى سەرەكى ، كەمن پيش باس كردنى ئەو ھۆيانە ، بە قسەى بەر پرسەكە خۆى دەست پى دەكەم ، ئەو دەلئى :-

((يەككىتى ئەندامەكانى خۇي زۆر بە سىقە بە خۇبۇونەۋە پەرۋەردە كىرۋە ، پىڭشى داۋە ئەندامەكانى زۆر بە پاشكاۋانە پەخنەۋ ناپەزىي دەرىپن ، زۆر دىموكراتىيە ، ھەئسوكەوت لە گەل ھەموو كىشەكانى ناو خۇ كراۋە . يەككىتى دۆزمنى زۆر ، ئەگەر ئەو سىقە بە خۇ بوونە نەبوۋايە ، دەمىك بوو لە ناو چوبوو ، ئىمە ۋەك ئەندامانى يەككىتى بە ھەموو بىرو بۇچوونە جىاۋزەكانمانەۋە ، لە دوو شتى سەرەكىدا تەباين و خەباتى بۇ دەكەين كە يەكەمىان سەرۋەرى بەرزى كوردستان و كورد ، دوۋەمىان يەككىتى ناو رىزەكانمان ... ھەز دەكەم لە پىڭى سايەكەشتانەۋە ئەۋە بلىم ، كە ھىوادارم ۋەك خۇي بلاۋى بىكەنەۋە ، ئەمىرۇ كوردستان بە سەرەمىكى زۆر چارەنوسازدا تىدەپەرىت ، ئاشكراشە، پارتى و يەككىتى دوو پارتى گەۋرەن ، كە لەم كاتەدا سەر قالى كاركردنن بۇ دابىن كىردنى مافەكانى گەلى كورد ، خەلەل يان ئالۆزى بىكەۋىتە ناو ھەر حىزبىكىيەنەۋە ، گورزىكى كوشنە دەبىت لە مېلەتەكەمان ، بۇيە ھىوادارم ئىۋەدى رۇژنامە نوس و پۇشنىران ، لەم ساتەدا خەرىكى ناشتنى تۆۋى تەبايى و يەككىتى و براپەتى بن ، كە ئەركىكى سەرشانەنە . زۆر بە قازانجى مېلەتەكەمانە ، چونكە ئىمە لەم كاتەدا بەرەۋ رۋوى دۆزمنى زۆر بوۋىنەتەۋە ، كە پىۋىستە خەرىكى ئەۋە بىن ، نەك ھەۋل بەدەين لە ناو خۇماندا شتى لاۋەكى ناسايى ناو رىزەكانمان گەۋرە كەينەۋە .)) _ ھىلى تەنكىدەكان ھى منن _

يەكەم :- سەبارەت بە دىموكرات بوون ، ئەم بەرپرسە لەۋە دەچى ، رۇژنامەى ھاۋلاتى نەخویندەبىتەۋە ، چونكە ھەۋالەكەى ھاۋلاتى ھىچ ئىجابەكى دوور يا نىزىكى سەبارەت بە دىموكرات بوونەۋە لى نايى ، بە قەدەر ئەۋەدى بۇنى جۇرىك لە (تحالف) نىۋان دوو جەمسەرى بە ھىزى نىۋ يەككىتى لىدى ، جەمسەرىكى سىياسى (نەۋشېروان مستەفا) جەمسەرىكى عەسكەرى و رىكخستن (كۆسەرت رەسول) ، ئىمە چۇن بلىن ئەمە دىموكراسىيەتى نىۋ يەككىتى نىشتەمانىيە ، ئەگەر ئەم بەر پىرسە گەۋرەبە ئەم كادىرە كۇنە ئامادە نەبى ناۋى خۇي بۇ خۇينەران بلى و خۇي رچەشكىنى سەرەمدى دىموكراتى بوونى ژيانى سىياسى ئەم حىزبە بى ؟؟

دوۋەم :- سىياسەت و دەسەلات ، ترس لە پەخنە و لە راي گشتى . ئەم بەر پىرسە لەۋە دەترسى پۇشنىران ئەم خەلەلەنە گەۋرە بىكەنەۋە ، ۋە بە جۇرىك دەپەۋى قەناعەت بە خۇينەران بىنى ، كە لەبەر ھەل و مەرجى ناسك ، ۋا باشترە ئەم شتانە زەق نەكرىتەۋە ، ۋەكو ھەمىشە تەنجىل بكرى بۇ ئايندەپەكى نامەعلوم ، راستىيەكەى منىش بۇ سەربەخۇيى كوردستان ، بىروام بە ئەركى عەمەلى قۇناغەكە ھەپەۋ بىروام بە گەۋرەكردن شتى لاۋەكى نىيە ، بەلام لە پالىشيا ، بىروام بە بى دەنگى نىيە ، بىروام بەۋە نىيە بە ھەموو ئەفسانەپەكى دەسەلاتى سىياسى بلىم ئامىن ، لە 13 سالى رابردووش نموونە زۆر ھەن ، لە ناعەقلانىيەت بوونى دەسەلاتى سىياسى لە كوردستان ، لە فەرز كىردنى بى دەنگى بە سەر راي گشتى ، لە تەرىك كىردنەۋە ئەم راي گشتى لە ئال و گۇرەكاندا . لە رابردووش ھەل و مەرجەكە ھەر ناسك بوو ، بەلام خۇ پۇشنىران ۋەكو ئىۋە ، بۇ شەر لە ھەۋلىرو لە سلىمانى شەرە دۇشكەيان لەسەربانى مالان نەكرد ، لە 13 سالى رابردووش راي گشتى و دەسەلاتى سىياسى لە تراژىدىيەكى بى وینەبوونە لە ناتەبايى ، يەك نموونەى سادەى بە ئەفسانە كىردنى (ھەل و مەرجى ناسك) مەسەلەى موۋچە بوو بۇ فەرمانبەران و مەسەلەى (حكومەتە ساۋاكەمان) بوو ، ئەم ئەفسانەپە بىۋە قفل ، دەتوانى دەمى دارو دىۋارى بى بېستىتەۋە ، لە ژىر ساپەى ئەم جۇرە لە ئەفسانە ، پارە بۇ بەرەى شەر ھەبوو ، بەلام بۇ مەعاش نەبوو ، ئەم ئەفسانەى ھەل و مەرجى ناسكە ، ۋەكو دوكانى شوشەۋاتى لى ھاتوۋە ، تا كىرپار بىن ناتوانىن بە ئىسراحتە ھاتوچۇى لى بىكەين ، چونكە كاپىراى خاۋەن دوكان يەكسەرھارۋارى لى بەرز دەبى و دەلى مەكە شكاند ، پىم وايە بۇ راي گشتى و بۇ پۇشنىران ، كاتى ئەۋە ھاتوۋە ، لە دوكانى ئەم ئەفسانەۋ شوشەۋاتە بىيىنە دەرەۋە ، بە ئىسراحتە لە بەردەم دەسەلاتى شوشەى ئەم ئەفسانەپە ، دوو گۇلى دامەزرىنن .

* * *

سەرچاۋەكان

- 1- رۇژنامەى (كوردستانى نوئ) ، ژمارە 3502 ، 2004/10/19 ، لاپەردەى يەكەم .
- 2- رۇژنامەى (ھاۋلاتى) ، ژمارە 196 ، 2004/10/30 .
- 3- چاۋپىكەۋتنى بەرپىرى سايى (كوردستان نىت) لە گەل بەر پىرىكى يەككىتى نىشتەمانى كوردستان ، 2004/10/23 .
- 4- سى كىتپەكەى نەۋشېروان مستەفا (لە كەنارى دانوبەۋە بۇ خىرى ناو زەنگ ، پەنچەكان يەكتر دەشكىنن ، خولانەۋە لە ناو بازنەدا)

Barry Rubin. Modern Dictators: 5
Third World Coup Makers, Strongmen, and Populist Tyrants. (NY, 1987).